

HİKAYE - II

Hikâye Türleri

Olay Hikâyesi ve Durum Hikâyesi

A. OLAY HİKÂYESİ (KLASİK VAKA HİKÂYESİ)

- Bu hikâyeyi geliştiren kişi, Fransız **Maupassant**'tır. Bundan dolayı bu hikâye türü **Maupassant tarzı hikâye** olarak adlandırılmıştır.
- Türk edebiyatında yazılan ilk hikâyeler klasik olay hikâyesi özelliği taşımaktadır.
- Ahmet Mithat Efendi**'den **Reşat Nuri Güntekin**'e kadar geniş bir yelpazede tercih edilen bir hikâye tekniğidir. Bu tekniğin edebiyatımızdaki en önemli örneklerini ise vermiştir.
- 1930'lara kadar yoğun bir biçimde tercih edilen bu teknik, **Çehov** tarzı hikâyenin ve modern hikâyenin gelişmesiyle önemini yitirmiştir.

Maupassant Tarzı Hikâyenin Özellikleri

- Bu hikâyeler, belli bir amaca yönelik olarak yazılan, farklı ve ilgi çekici olaylar üzerine kurulmuştur. Bu hikâyenin merkezinde vardır.
- Olay; kişi, yer ve zaman öğelerine bağlı olarak anlatılır. Sıkı bir neden-sonuç bağı vardır. **Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine sıkı sıkıya bağlı kalınır.**
- Yazar, hikâyenin bölümünde olayı ve kişileri tanıtır. bölümünde olaya dair çatışma ve gerilim unsurları öne çıkar. bölümünde ise bu çatışmalar sonuca kavuşturulur.
- Bu hikâyelerde olaylar, **birdenbire ve şaşırtıcı bir biçimde son bulur.** Kişiler, belli görüşlerin temsilcisi olarak idealize edilmiştir. Bundan dolayı tip özelliği göstermektedir.
- Bu hikâyelerde çoğu zaman, toplumsal sorunlar yer alır. Durum hikâyesinde olduğu gibi, bireysel sorunlar, bireyin içsel sorgulamaları bu hikâye tekniğinde görülmez.
- Daha çok ve akımlarından etkilenilen bu hikâye tekniğinde mekân ve çevre betimlemelerine önem verilir. Mekân kişilerin, karakterlerinin oluşmasında son derece önemlidir.
- Bu hikâyelerde **öyküleme, betimleme, iç çözümleme, diyalog, anlatma, gösterme, özetleme** gibi klasik anlatım teknikleri kullanılmıştır.
- Yazarlar; kişi, mekân ve olayla ilgili her şeyi ayrıntılı bir biçimde verir. Okurun tamamlaması için boşluklara, okuru aktif kılacak ayrıntılara yer verilmez.
- Türk edebiyatında **Ömer Seyfettin, Refik Halit Karay, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ahmet Rasim, Osman Cemal Kaygılı, Sadri Ertem, Yakup Kadri, Reşat Nuri Güntekin** bu hikâye tekniğinin edebiyatımızdaki en önemli isimleridir.

ETKİNLİK - 1

Olay hikâyesiyle ilgili aşağıda verilenlerden doğru olanları işaretleyerek belirtiniz.

.....	1. Giriş, gelişme, sonuç bölümlerine bağlı kalınmıştır.
.....	2. Kişilerin psikolojik özelliklerinin anlatımına ağırlık verilmiştir.
.....	3. Detaylı bir anlatımla kişiler ve olaylarla ilgili tüm ayrıntılar verilmiştir.
.....	4. Kişiler, belli görüşlerin temsilcisi olarak idealize edilmiştir.
.....	5. Durağan bir anlatım söz konusudur.
.....	6. Hikâyelerde kronolojik olay akışı terk edilmiştir.

Soru 1

Dünya edebiyatında, Rus yazar Çehov'un öncüsü olduğu, anlatımı olaya yaslandırmayan, geleneksel anlamda serimi, düğümü, çözümü olmayan bir öykü türüdür durum öyküsü.

Aşağıdaki yazarlardan hangisi özellikle bu öykü türünde ürün vermemiştir?

- A) Memduh Şevket Esendal
- B) Sait Faik Abasıyanık
- C) Vüsat O. Bener
- D) Ömer Seyfettin
- E) Oktay Akbal

ÖSYM SORUSU

B. DURUM HİKÂYESİ

- Bu hikâyede olay değil, yaşamdaki durumlar anlatılmıştır. Bu yüzden bu hikâyelere kesit hikâyesi de denilmektedir.
- Bu hikâyenin ilk örneklerini Rus yazar **Çehov** verdiği için bu hikâyeye **Çehov Tarzı Durum Hikâyesi** denilmektedir. Türk edebiyatında bu türün başarılı ilk örneklerini **Memduh Şevket Esendal** vermiştir.

Durum Hikâyesinin Özellikleri

- Bu hikâyelerde **serim-düğüm** ve **çözüm** bölümlerinden oluşan klasik bir yapı bulunmaz. Hikâyeler serim bölümüne gerek duyulmadan başlanabilir, çözüm bölümü olmadan bitirilebilir.
- Yaşamdan seçilen durum ve kişilere **müdahale** Kişi ve durumlar **belli mesajların iletilmesi için** kurgulanmamıştır.
- Okuru meraklandırarak, heyecanlandırarak ayrıntılara ve olaylara yer verilmez. Olay örgüsünde gerilim ve çatışma bulunmaz. Hikâyelerde şaşırtıcı bir olay örgüsünün olmaması, çoğu zaman olayın sonuca bağlanmaması, okurda bu hikâyelerin tamamlanmadığı izlenimini oluşturur.
- Kişiler, idealize edilmiş, **olağanüstü özelliklere sahip özel kişiler değildir**. Karakter özellikleri gösterir. Kimi çarpıcı özellikleri olsa da kişiler çoğunlukla yaşamın akışı içinde kendi hâllerinde yaşayıp giden sıradan kişilerdir.
- Hikâyelerde **günlük yaşamdaki durumlar** ele alınmıştır. Kişilerin psikolojileri ayrıntılı olarak verilmiştir. Yazarlar kimi zaman, mizah ve ironiden yararlanarak ele aldıkları konuyu renklendirmiştir.
- Zaman ve mekân gibi öğeler silikleşmiştir. Mekân çoğu zaman doğrudan bulunmaz, yazar birtakım ayrıntılarla mekânı sezdirir.
- Anlatıcı, olay hikâyesindeki her şeye müdahale eden konumunu yitirmiştir. Ayrıntılı anlatım olmadığı için okur anlatıcının varlığını hissetmez.

Edebiyatımızda bu hikâye tarzının en önemli temsilcileri:

- , ve edebiyatımızda durum hikâyesinin en önemli temsilcileridir.

ETKİNLİK - 8

Aşağıdaki açıklamaları ilgili hikâye türüyle ilişkilendiriniz.

Açıklama	OLAY HİKÂYESİ	DURUM HİKÂYESİ
a. Temelde olaya dayalıdır, olay giriş, gelişme ve sonuç biçiminde ele alınmıştır.		
b. Kişi ve varlıklarla ilgili bazı kesitler ele alınır.		
c. Kişilerin iç dünyasına yönelik ayrıntılı tahlillere yer verilmiştir.		
d. Yazarın amacı, ilgi çekici konuları anlatarak okurda merak ve heyecan uyandırmaktır.		
e. Yazar her şeyi anlatarak okurun hayal dünyasına pek bir şey bırakmamıştır.		
f. Yazarlar kişileri idealize etmiş, bu kişilerin başından geçen olayları ele almıştır.		
g. Hikâye planına sıkı sıkıya bağlı kalınmıştır.		
h. Hikâyelerde şaşırtıcı bir son yoktur.		

HİKÂYEDE ANLATIM TÜRLERİ

Öyküleyici Anlatım

- Öyküleyici anlatım, yaşanmış ya da kurgulanmış olayların yer, zaman ve kişilere bağlı olarak anlatılmasında kullanılan bir anlatım yoludur.

Kısa bir sessizlikten sonra Kenan Bey; savaş çıktığını, annesi ile tamamen ayrılacaklarını ya kendisi ile kalıp Türk olacağını ya da annesi ile gidip İtalyan olacağını söyler ve bu konudaki kararını sorar. Primo oturduğu yerden şiddetle fırlar, Grazia ve Kenan Bey ne yapıyor diye birbirlerine bakarlar. Primo ellerini böğrüne dayar, heyecanlı tavrıyla annesini ve babasını süzer ve gayet bozuk bir Türkçe ile "Ben. Turko çocuk. Ben yok İtalyano... Ben burda... Ben çocuk Türk." diye haykırır. Grazia hayret ve teessüründen masanın yanındaki sandalyeye yığılır. Kenan Bey gözlerine ve kulaklarına inanmamaktadır.

Betimleyici Anlatım Biçimi

- Bir varlığı, bir olayı, bir durumu ya da kavramı göz önünde ve zihinde canlandırarak bir biçimde söyle ya da yazıyla anlatmadır. Sözcüklerle resim çizilmez.

Betimleyici anlatımın kullanıldığı metinlerde anlatılanlar bir tablo gibi gözümüzde canlanır.

Akşamüzeri Boztepe'ye çıkıp aşağıya baktığınızda turuncudan pembeye dönen renk, Küçük Liman'da kıyıya çekilmiş teknelerin camlarında, balık lokantalarında yemek yiyenlerin elindeki çatalların gümüşü yüzeyinde, kiremit damların çatılarında gezinen şişman kedilerin bıyıklarında panıdır. Uygarlık adını verdiğimiz tuhaf yıkımın eliyle zedelenmiş olsa da küçük ama soylu bir kentin soluğu duyulur. Tavşan Adası'nın kara renkli tavşanları bir o yana bir bu yana koşarak, kayalıkların önünden kayıkla geçenlere gösteri yaparlar. Yağmur sonraları, Çekiciler Çarşısı'ndaki tezgâhlar yeniden sokağa dökülür; tahta kaşıklar, tel kırmalar, şimşir bastonlar dışarıya çıkarılır. Yeni bir yağmura kadar sokak yürürlüktedir. Dalgaların sesine doğru gidip çay bahçelerinin sonbahar hüznüyle sarmalanmış sandalyelerinden birine otursanız büyük kentin sizi nasıl hırpaladığını duyumsarsınız.

Betimleme Türleri

Sanatsal Betimleme

- Edebî eserlerde okuru etkilemek, okuyanda estetik bir haz uyandırmak için yapılan betimlemelerdir.

Serap kelimesinin Türkçesini bilsem serap diyebilirdim. Evvela kırmızılının, sora sarılının, sonra koyu esmerlerin, sonra daha açık esmerlerin göğün içinde parça parça, renk renk, silik silik... Sanki yeni yaratılıyormuş gibi bir toprak, bir kara oyunu başlamıştı. Her şey, daha doğrusu her renk soluk, silik, kabından taşmış, yayılmış bir hâlde büyüye büyüye, şeklini bulup bulup kaybederek, bir şey olmaya çalışıyordu. Önümüzde uçuk, manasız hatta garip renklerle boyanmış bir duvar vardı.

Açıklayıcı Betimleme

- Okura bilgi vermek amacıyla yazılan betimlemedir.
- Konuyla ilgili genel ayrıntılar yansız olarak, fotoğraf gerçekliğinde, kişisel duygu ve düşünceler katılmadan verilir.

Akdeniz Bölgesinde, Muğla iline bağlı bir ilçe olan Fethiye, doğu ve güneydoğusunda Antalya; güney, güneybatı ve batısında Akdeniz; kuzeybatısında Dalaman; kuzeyinde Denizli ve Burdur ili ile çevrilidir. Fethiye, Akdeniz Bölgesi'nin Ege Bölgesi ile sınır kesiminde, engebeli bir alanda yer almaktadır. İlçe toprakları 3. jeolojik zamanda meydana gelen çökme ve yükselmelerle oluşan yüksek sıradağlarla çevrilidir. Bu dağların eteklerinde birçok irili ufaklı koy bulunmaktadır.

Fiziksel Portre

- Kişinin; boyu, kilosu, saçları, vücut yapısı, konuşma biçimi, giyim tarzı, fiziksel özelliklerinin anlatıldığı betimlemedir.

Namık Kemal - Ali Ekrem Bolayır

Namık Kemal, gayet büyük yuvarlak başlı, pek yüksek alınlı, pembe çehreli, hiddetlendikçe çatılır az eğri kaşlı, koyu ela gözlü, irice burunlu, fevkalade güzel ağızlı, kırk yaşından sonra siyah denecek kadar koyulaşmış uzunca, kumral sakallı, kısaya mail orta boylu, şişmanca, omuzları geniş, elleri ayakları küçük bir insandı. Burnunun sağ tarafında attan düştüğü zaman hasıl olan yaradan kalma bir çizgi vardı. Pek nadir hiddetlenir fakat şiddeti uzun sürerdi. Simasındaki ilahi cazibeyi tasvirden acizim. O ulvi simada pek çok manalar dolaşırdı.

Ruhsal Portre

- Kişilerin karakterlerini, çeşitli davranışlarını, düşünce, düş ve isteklerini yansıtan betimleme türüdür.

Yetmiş seksen yaşlarında saçları beyaz, siyah kemik gözlü, sol gözünü küçükken geçirdiği bir kazada kaybetmiş sevecen bir ihtiyardı. Yüzünde yılların yorgunluğunun verdiği çizgiler vardı. Acı bir tebessümle süzdü etrafını. Sokakta görseniz ünlü bir yazar değil de yürüyüşe çıkmış, hayatının son demlerini yaşayan bir ihtiyar sanırdınız onu. Onca insan kalabalığı içinde heybetli bir dağ gibiydi, tıpkı İnce Memed gibi.

HİKÂYEDE ANLATIM TEKNİKLERİ

- Olaya dayalı türlerde anlatma teknikleri (olay anlatımı, kişi tanıtımı, özetler, iç çözümler) gösterme teknikleri (diyalog, iç monolog, bilinç akışı), modern roman (pastiş, parodi, üst kurmaca, kolaj/montaj, leitmotiv) gibi tekniklerden yararlanır.
- Hikâye kısmında yalnızca gösterme tekniklerinden roman kısmında diğer tekniklerden söz edilecektir.

Gösterme (Sahneleme) Teknikleri

- Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya doğrudan sunulur. Bu teknikte kişilerin konuşmaları ve hareketleri yansıtılarak okuyucunun kendisini eserin kurmaca dünyasında hissetmesi sağlanır.
- Gösterme tekniği; **iç konuşma**, **diyalog** veya **bilinç akışı** şeklinde olabilir.

İç Konuşma (İç Monolog)

- İç monolog (iç konuşma) tekniği, hikâye karakterinin kendi iç sesi ile baş başa kaldığı, bir bakıma hesaplaştığı tekniktir.
- Cümleler akla ve dil bilgisi kurallarına uygundur. Dil, doğal ve yalındır.

Niçin geldim buraya, niçin döndüm bu toprağa, dört bir yanı suyla çevrili bu çorak adaya? Havasına dayanamadığım iklimi sağlığıma zararlı ve her dönüşümde pişmanlık duyduğum bu kara parçasına geldim niçin? Burada açtım gözlerimi. Burada kapayacağım. Dediğim için. Burda. Bu adada. Bu odanın bir köşesinde. Bahçe içindeki küçük evimde.

Diyalog Yöntemi

- Hikâyelerde düşünce ve duyguları, kişileri konuşturarak belirtme yoludur.
- Etkili ve başarılı bir diyalog oluşturma, büyük ölçüde yazarın yazıtında kullandığı dilsel özelliklere hâkim olmasına bağlıdır.

Beyaz tozluklu çocuk, yün eldivenli ellerini paltosunun cebine sokarak küçük bir kesekâğıdı çıkardı, içinden bir badem ezmesi alıp ağzına attı, bir tane de arkadaşına verdi. Ağzını şişirerek sordu:

— Derslere ne zaman çalışıyorsun?

— Mektepten çıkınca... İki saat filan çalışıyorum, dersleri yapıyorum. Ondan sonra buraya geliyoruz. Hem gece zaten çalışmam ki. Gaz masrafı çok oluyor.

— Bizim öğretmeni gördün mü? Şimdi buradan geçti!

— O benim araba sattığımı biliyor! Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geldiğini görünce sözünü keserek bağırdı:

— Arabalar beş kuruşa!..

Bilinç Akışı Tekniği

- Özellikle 20. yüzyıl roman ve hikâyelerinde karşımıza sık sık çıkan bilinç akışı tekniği, yazarların bir karakterin kafasındaki düşünce sürecini daha doğal hâle getirmek, böylece karakteri daha gerçekçi bir şekilde ele almak için kullandığı bir tekniktir.
- Bu teknikte iç konuşmada olduğu gibi kişilerin iç dünyaları, zihinlerinden geçirdikleri doğrudan o kişilerin ağzından, kendi kendilerine konuşmaları şeklinde verilir.

Anlatabilmeliydim. Şimdi neye yarar. Duyamayacaksın. Senin adına söyleyebileceğim: "Yaz. Kalacak mı sorusunu sorma. Kalmayacak orası kesin. Kim, ne kalmış ki!" Sağım hâlâ. Kendim için öyle mi? Avunamayacakmışım, olsun mu? Okunamayacaksın bir gün. Ansiklopedilerde üç beş sözcük ayrılır sana da belki. Yüz yılları aşabilen yazın dehaları bile unutulmaya hükümlüdür sonuçta. Sen necisin a zevzek dost. Ama yaşanmadı mı? Yaşandığına inanarak ölüm beklenebilir, dayanmanın sınırları zorlanabilir aldaticılığı. İnanma kapısına kısırabilsem bilincimi. Yaşarken tek sığınak mı bellek? Durmadan üst üste yığılanlar tükenmez. Silinebilenler ne kadar azınlıkta. Eklenebilenler ne kadar uydurma, gerçek dışı. Tümünün yok olduğunu algılayamamak korkusu delirtebilir insanı. Robert Schumann bu yüzden mi yitirmek istedi aklını?

ETKİNLİK - 5

Aşağıdaki açıklamalardaki boş yerlere ilgili kavramları getiriniz.

1. kahramanın kendisiyle hesaplaşmasını ve çatışmasını sağlayan önemli bir tekniktir.
2. kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan bir tekniktir.
3. kişilerin karakterlerini, çeşitli davranışlarını, düşünce ve isteklerini yansıtan betimleme türüdür.
4. "di"li ve "miş"li geçmiş zamanlar çokça kullanılır; sözcüklerin yan ve mecaz anlamlarına yer verilir.
5. kişilerin karakterlerini, çeşitli davranışlarını, düşünce, düş ve isteklerini yansıtan betimleme türüdür.
6. bireyin duygu ve düşüncelerinin, seri fakat düzensiz olarak şekillenen bir iç konuşma hâlinde verilmesi anlamına gelmektedir. Başka bir tanımla, karakterin düşünme eylemini olduğu gibi aktarmaya çalışan bir edebî tekniktir.

ETKİNLİK - 6

Anlatım teknikleriyle ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara "D", yanlış olanlara "Y" yazınız.

	a. Diyalog tekniği, karşılıklı konuşmalara dayalı bir tekniktir.
	b. Bilinç akışı tekniğinde kişilerin iç dünyasına ait ayrıntılar belli bir mantık süzgecinden geçirilmeden verilir.
	c. İç konuşma tekniğinde anlatıcı, kişilerin iç dünyasına yönelik yorumlarda bulunur.
	d. Betimleyici anlatımda varlıkların görsel özellikleri ön plana çıkarılır.
	e. Açıklayıcı betimleme, bilgi verici metinlerde kullanılır.
	f. Gösterme tekniklerinde anlatıcı aradan çekilerek okuru kahramanlarla baş başa bırakır.